

Arrantza

Jasangarria izango da, edo ez da izango

Gauza jakina da: itsasoa agortzen ari gara, arrainak ugaltu daitezkeen baino azkarrago ustiatzen, eta espezie ugari desagertzea aurreikusten dute azterketek. Saihesteko, arrantza jasangarriaren aldeko aldarria ahobatezkoa da, baina praktikan ez du hori bultzatzen Europar Batasunean prestatzen ari diren Arrantza Legeak. Hala ere, arrantza jasangarria alternatiba bideragarria dela erakutsi dute Ziburu-Donibaneko arrantzaleek.

MIKEL GARCIA IDIAKEZ

Argazkiak: Dani Blanco

DONIBANE LOHIZUNEN PORTUAN aurkitu dugu Imanol Ugartemendia, *Sans Peine* barkuan. “Izen frantsesa du barkuak, hala zuen erosi genuenean, eta ezin aldatu, zorte txarra ematen omen du-eta, superstizio kontuak”. Ugartemendiak 30 urte ditu eta 12 urte dara-

matza arrantzan. Hiru lagun aritzen dira barku berean, neguan bi baino ez, eta urtean hiru bat astez eskolatik datorren gazte bat izaten dute ikasten. Astean behin gasolioa bota, goizero 7etan abiatu eta 30 bat kilometro itsasoratzen dira; tretza jaurti, krakada egin, eta

Imanol Ugartemendia bere barkuan, Donibane Lohizunen.

arratsaldean portura berriz, 5ak edo 6ak alde-
ra. Arrantzaten dutenaren %70-80 legatza
da, gainerakoa batez ere itsas aingira, hegalu-
zea eta abadira, baita lotxa pixka bat ere.

Bi urtez pelagikoetan aritu zen Ugarte-
mendia, arraste teknika suntsitzaileak erabil-
tzen dituzten barku handietan alegia: “Bal-
dintzak askoz okerragoak ziren. Hilabete
osoa joaten ginen kanpora eta ez nuen batere
maite. Arrain asko hartzen zen, eta diru gutxi
irabazten. Arrain guztia lehertzen duzu, asko
uretara botatzen duzulako buel-
tan, hila, txikiak direnak-eta,
beraz ez da ona”. Barku txiki
bat erosi eta bestelako arrantz-
aren aldeko apustua egin zuen.
Ziburu-Donibane Lohizunen,
arrantzaleek, arrain-saltzaileek
eta apezak elkarte bana dute eta
barkua erosi nahi duenari
laguntzen diote. Barkuaren
balioaren %10 uzten dio elkarte
bakoitzak –guztira %30 ingu-
ru, beharraren arabera-. Ordainetan, elkarte
bakoitzari asteko salmentaren %5 itzuli behar
dio arrantzaleak. Sektorean lan egin nahi
duten belaunaldi gazteak laguntzeko sortu
zen ekimena. “150 bat arrantzale izango gara
hemen, eta lauzpabost barku handi baino ez
dira geratuko, gainerakoek 12 metro baino
gutxiago dute. Guretzat artisau-arrantza da
12 metro baino gutxiagoko barkutan egiten
dena, eta amua erabiltzen dugu; ingurukoek
bolintxa ere erabiltzen dute, antxoak edo sar-
dinak harrapatzeko, eta baten batzuek sare
tzipiak ere bai. Hegoaldean, Hondarribian,
Getarian... barku handiak nagusitu dira,
horretarako subentzioak ukan dituztelako,
baina gaur egun ez dago subentziorik gehia-
go eta behar dituzte pagatu
mantenua-eta, nola egin orain,
dirurik ez dagoenean? Ezin da
gehiago halako barkurik erosi,
eta gainera, ze arrain harrapa-
tzeko? Barku tzipiekin arrain
gutxi hartzen duzu, gastua ere
txikiagoa da eta bururako arazo
gutxiago, dudarik gabe. Nire-
tzat irtenbide ona da. Ez naiz
aberastuko, baina oso ongi bizi
naiz, eta nirekin arrantzaten
duten biek familia dute, seme-alabak, eta
ederki bizi dira. Eta ez dut ezer suntsitzen”.

Pelagikoetako sarraskiak zuzenean ikusi
ostean, argi du Urruñako arrantzaleak, arti-
sau-arrantzak izan behar du etorkizuna. Itsa-
soan jasotakoa Ziburu portuan lurtean jar-
tzen dute, arrain-saltzaileak etorri eta
enkantean diru gehien eskaintzen duenak
eramaten du pieza. Sare txikiarekin denetik

**“Ezin gara ibili jangelan umeei
Vietnamdik ekarritako panga
ematen, hemen arrantzatutakoa
portuan saldu gabe geratzen den
bitartean. Denok sentsibilizatzea
beharrezkoa da”**

LEO BELAUSTEGI, ONDARROA 12 MILIA

**“Agintariei ahoa betetzen zaie
hitzekin, artisau-arrantza,
kostakoa... baina gero baxurakooi
kuota oso txikiak uzten dizkigute,
ez gaituzte benetan baloratzen”**

**EUGENIO ELDUAIEN, GIPUZKOAKO
KOFRADIEN FEDERAZIOKO PRESIDENTEA**

pixka bat harrapatzen dutenentzat, salmenta
zuzenerako benta bana dute Ziburun eta
Donibanen. Horrez gain, arrantzale koopera-
tibak saskiak egiten ditu arrainarekin, 20
eurotan adibidez, banatzeko, eta barnealdean
promozioa egiten dute jendeak eskaria egin
dezan. Kooperatibekin funtzionatzen dute
Ziburu-Donibanen, nahiz eta gaur egun
indarra eta eragina galdu duten. Azkainen
Itsas-ama ekimena abiatu du gazte batek,
Ugartemendia eta gainerakoei arraina erosi
eta saskiak egiten ditu banatze-
ko. Eta Etxalde mugimendua-
rekin biltzen ari dira, nekaza-
rien gisan ideiak hartzeko,
bitartekariak saihestuz arraina
ahalik eta modu egokienean
nola banatu. “Arrainari irteera
ematea da helburua, prezio dui-
netan, eta ongi bizitzea”.

Kontrako norabidean

Deskribatutako irudia ez da ohi-
koena, ordea. Teknika suntsitzaileekin gain-
arrantzatzen duen eredu industrial nagusitu da
Europar. Bidean aurkitzen duten guztia harra-
patzen duten sare pelagikoak dira teknika era-
sokorrenetakoa. “Bolanta famosoak izan geni-
tuen urte askoan, gero desagertu egin ziren eta
azken urteetan Euskal Herrian min izugarria
egiten digu arraste pelagikoak, hondoko arras-
teak dena xehe-xehe egiten du”, dio Eugenio
Elduaien Gipuzkoako Kofradien Federazioko
presidenteak. Imanol Ugartemendiak kontatu
digu arrain pila bat hartzen zutela pelagikoetan
aritu zenean, “dena nahastuta eta dena hila, eta
ondoren esaten duzu, txikia da, bada botako
dugu... Izugarrikeriak ikusi ditut: arrantzatu-
takoaren %15 gorde eta gainerako guztia ure-
tarat botatzen da. Ados, amua
edo bolintxa bakarrik ez duzu
egiten ahal, baina gutxiago
arrantzatu ahal da, modu zen-
tzudunagoan, eta pelagikoak
kendu egin behar dira, hori
segur”. Kontua zera da, barku
askok produktore handiekin
dutela tratua, arraina tonaka
arrantzatzen dute eta horren
araberako tasa kobratzen dute;
gero arrain hori inork nahi ez
badu ere, galtzen utzi arren, gutxiengo bat
kobratzea ziurtatzen dute.

Inguraketa sare handiek ere ustiaketa bor-
titza egiten dute, eta haztegien edo gizentze
kaiolen negozioa ugari zabaldu da Europan.
Leo Belaustegi arrantzaleak ez du begi onez
ikusten: “Erreboiloa (gaur arrain-haztegi-
etan gehien dagoen arraina) kilo bat gizentzeko
hiru-lau kilo arrain pentsu behar du eta kon-

DANI BLANCO

GORKA RUBIO / ARGAZKI PRESS

traesana da hori, nola da posible kilo bat hazteko itsasoko beste hiru kilo irin jaten ematea? Itsasoko arraina zaintzea eta mantentzea da bidea, itsasoan sortu behar da arraina eta bertatik atera behar dugu, horretarako gune babestuak finkatuz, haztegi naturalak. Baina akuikulturaren atzean interes ekonomiko eta politiko asko dago”.

Arrantza ilegala ere, noski, kaltegarria da itsasoarentzat, eta arrantza guztiaren %20 inguru ilegala da munduan, ikerketen arabera. Ilegala da, esaterako, kuotak ez errespetatzea, hartutako espezieez eta pisuez informazio faltsua ematea, teknika debekatuak erabiltzea... “Legatzaren aferan, gure etsai handienak Ondarroan daude –gaineratu digu urruñarrak–, han badirelako barku batzuk esaten dutenak amua baino ez dutela erabiltzen, baina egunero 20.000 amu botatzen dute, ez dituzte beraien kupoak errespetatzen, gehiegi harrapatzen dute, eta gu zirkuitu berean gaude, amuko legatza harrapatzen dugulako. Badira astero ilegalki deskargatutako legatz tonak Pasaian, Galizian, Ondarroan... eta horrek min handia egiten digu, lehiaren ondorioz oso merke saldu beharra daukagulako, 3 euro eta erdian edo 4 eurotan. Badaude baita ere barku frantsesak baina espainiarrek erosiak, kupo frantsesaren gainean lan egiten dutenak. Lehia horretan tanta bat baino ez gara gu”.

Euskal Herrian, azken finean, eredu industrialak indarra hartu du azken hamarkadetan, barku handiak sustatu dituen diru-laguntza politikak lagunduta. “Baina hegalezetan adibidez teknika bera mantentzen jarraitzen dugu, kanaberarekin”, nabarmendu du Elduaienek. Aldiz, harrapa dezaketen hegala bera erabaki dute aurten Gipuzkoako eta Bizkaiko baxurako arrantzaleek. “Hegala bera erabaki dute aurten Gipuzkoako eta Bizkaiko baxurako arrantzaleek. “Hegala bera erabaki dute aurten Gipuzkoako eta Bizkaiko baxurako arrantzaleek.”

Ziburu-Donibanen, 150 bat arrantzale dira. Gehienek artisau-barkuak dituzte, 12 metrotik beherakoak (ezkerreko argazkian). Arrantza tradizionalaren aldean, sare pelagikoak (hurrengo orrialdean lehenengo irudian) teknika oso erasokorra dira, bidean aurkitzen duten guztia harrapatzen baitute. Azken argazkian, haztegi lrunen, ugaritu den negozioa.

geratu zen –argudiatu du Elduaienek–. Hain txikia, kasik lan gehiago ematen digula etekina baino. Egoera honetan, gasolioaren prezioarekin eta ditugun gastuekin, baietz esan behar izan diogu Mediterraneoko proposamenari. Ekonomikoki arnasa hartzeko balio izan digu, baina urtebeterako akordioa da eta urtea ondo joanez gero agian hurrengoan ez dugu zertan hori egin behar”.

12 miliako babes eremua

Helburua ezin da izan ahalik eta arrain gehien harrapatzea, garbi du Leo Belaustegik. Artisanu-arrantzaren alde egiten du: itsasertzetik gertu, tresneria eta aparailu jasagarriekin, arrainari bere ugalketa zikloa amaitzen utziaz –arrantzak ipini baino lehen harrapatzen baita orain–, kasu eginez biologoei ea zenbat arrantzatu daitekeen eta kuota horiek errespetatuz, kofradien kontrolpean. Ondoren, hartutako guztia saltzea da gakoa, bere hitzetan: “Hortik etorriko da elikadura subiranotasuna. Ezin gara ibili Txinatik ekarritako tilapia eta Hego Amerikako legatza jaten, jangela publikoetan umeei Vietnamdik ekarritako panga ematen, hemen arrantzatutakoa portuan saldu gabe geratzen den bitartean. Kontsumitzaileok sentsibilizatzea beharrezkoa da, kostaldeko nahiz barnealdeko izan”.

Ondarroa 12 Milia elkarteko kide da Belaustegi, eta Euskal Herrian kostatik 12 miliako eremu babestua sortzea eskatzen dute: “12 milia horietan, amuekin eta sare txikiarekin arrantzatzea baino ez litzateke baimenduko, itsasoa eta arrain espezieak mantentzeko. Sektorearen aldetik babes gutxi jaso dugu, arrantzaleek uste dutelako euren jardueraren aurka doala, ezingo luketelako eremu horretan nahieran arrantzatu, baina epe luzera beharrezkoa da harrapaketa mugatzea, gure ingurunea haztegi natural bihurtzea. Babesguneak eguneroko arrantza bul-

M. G.

tzatuko luke eta belaunaldi berriak erakarriko lituzke, gure portuetako jarduera ekonomiko eta kulturala berreskuratuz”.

Arrantzaren Legea, 2013rako prest

“Ezin dugu atungorriarik hartzen ahal, batzuek gaizki jokatu eta dena suntsitu dutelako. Nire barkuarekin ez genuenez 2005ean atungorriarik arrantzatu, orain legeak dio ezin ditudala harrapatu, duela 100 urtetik nire familiak hemen zimarroia hartu duen arren. Suntsitzai-

leek aldiz, subentzioak izan dituzte barkuak erosteko, ondoren porrot eginarazi dituzte barkuak, eta gelditu direnek nahi dutena harrapatu dezakete. Barku handiek nahi dutena egiten dute”, kexu da Imanol Ugartemendia. Legeak handiak hobesten dituela dio, eta txikiak kontrol zorrotzak pasatzen dituztela, handien arau-hausteen aurrean ezikusiarena egiten den bitartean. Elduaienentzat, arazoa da Europakoak ez diren barkuek legez kanpo jokatzeko dutela, kuoten gaindi arrantzatzen

Goi-mailako elikagaiak
Alimentos de calidad superior

Eusko Labela duten kalitate goreneko elikagaiak

Benetakoaz gozatu

Eusko Label produktuaz gozatzea, hain zuzen ere, gure ekoizleek beren lanean jartzen duten arreta balioesten jakitea da, ingurune pribilegiatu parekaezin bat iraunarazten jakitea da, goi mailako kalitate ziurtatua duten produktuak aukeratzeko jakitea da... eta benetakoaren zaporeaz gozatzen jakitea da. Gehiago jakiteak gehiago gozatzea baitakar.

Goi-mailako elikagaiak
Alimentos de calidad superior

www.benetakoazgozatu.com

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

INGURUMEN, LURRALDE PLANINGITZA, NEKAZARITZA ETA ARRANTZA SAILA

DEPARTAMENTO DE MEDIO AMBIENTE, PLANIFICACIÓN TERRITORIAL, AGRICULTURA Y PESCA

hazi

Landa eta itsas ingurunearen garapenerako Eusko Jauriaritzaren Korporazioa

Corporación del Gobierno Vasco para el desarrollo del medio rural y marino

dutela, “eta gero arrain hori hemen saltzen da, lehia desleiala egiten digute merkatuan”. Europar Batasunaren legediaren atzean dagoen politikakaria salatu du Belaustegik: “Europak banatzen ditu kuotak, eta interes ekonomiko-politikoen arabera egiten du, Frantziak, Italiak, Erresuma Batuak eragin handia dute Arrantza Batzordean eta horien interesak inposatzen dira, adituek jarritako mugak errespetatu ordez kuotak igo egiten dituzte beti. Legedia ipintzen dute, baina berau betetzeko baliabiderik ez da ezartzen eta azkenean itsasoan ahal duenak ahal duena egiten du. Krisi garaiotan, gainera, denak balio duela dirudi eta ingurumenak, naturak eta bioaniztasunak sufritzen dute gehien”.

Europar Batasuna lantzen ari den Arrantza Politika Bateratua 2013rako izango da martxan. Gipuzkoako kofradiak beldur direla aitortu du presidentek, baxurako arrantza beti ateratzen delako kaltetuen, tarta banatzerako orduan. “Itsas zabalekoek botere handiagoa dute, multinazionalak sartu dira tartean, bankuak, akzionistak... eta haien aldeko erabakiak hartu ohi dira. Batzuei ahoa betetzen zaie hitzekin, baina gero neurriak ez dira behar bezala hartzen: jasangarritasuna, artisau-arrantza, kostakoa... ari dira beti, eta gero gure tarta beti da besteena baino txikiagoa, kuota oso txikiak uzten dizkigute, ez gaituzte benetan baloratzen”.

Sektoreko elkarte eta talde ekologista ugari kritiko agertu dira Europak onartu nahi duen arrantza lege berriarekin. Besteak beste, adierazi dute diskurtso berdea ezerezean geratzen

“Pelagikoetan baldintzak askoz okerragoak ziren. Barku ttipiekin arrain gutxi hartzen duzu, gastua ere txikiagoa da eta bururako arazo gutxiago. Niretzat irtenbide ona da”

IMANOL UGARTEMENDIA, ARRANTZALEA

dela, erabaki zehatzik eta parte-hartze jakinik ez delako azaltzen; espezie asko proposamenetik at geratzen dela, horien gainbehera areagotuz; egokitze neurriak artisau-arrantzari baino ez zaizkiola inposatuko; ez duela bultzatzen inguruan inpaktu txikiena eragiten duten barkuak izatea lehentasuna; ez dituela neurri eraginkorrak hartzen arrain hilak berriaz itsasora botatzea saihesteko —ez baitu debekatzen “soberako” arrainen harrapaketa masibo eta bereizi gabea—; edota gizentze haztegien aldeko apustua egiten duela.

Kuota indibidual transferigarriak onartzeko erabakia, punturik polemikoenetakoa izan arren, aurrera aterako dela dirudi. Orain arte, baxurako arrantzan kofradiak banatzen dute kuota itsasontzien artean, baina kuota indibidualekin barku bakoitzak, metro kopuru batetik gora, bere kuota izango luke, eta nahi izanez gero saldu egin ahalko luke. “Europar Batasunak

esan du ez dela diru gehiago emango barkuak hondoratu edo desegiteko, eta hortaz, errentagarri ez zaidan barkua baldin badaukat baina ez badaukat aukerarik desegiteko, zein bide hartu dezaket? Kuota pribatua salerostea. Eta zeinek erosiko ditu kuota horiek? Enpresa handiek ziurrenik, Pescanovak-eta, arrantza eredu jakin bati heltzeko. Larria da, itsasoa privatizatzea dakar, negoziazioen esku uztea”, ohartarazi du Belaustegik.

Ez dira garai errazak, gasolioaren prezioak ere kalte egin die arrantzaleei, baina itsasoa beti izan da lanbide gogorra, eta etorkizuna itxaropentsu ikusten dute elkarrizketatuek. “Oraindik urte asko segituko dugula uste dut, gazteentzat ere alternatiba bat izan daiteke, baina horretarako gauzak ongi egin behar dira. European erabakiak hartzen dituzte gu kontuan hartu gabe eta arazo handia da hori: kasu gehiago egin behar zaio arrantzaleari, ze problema dituen galdetu, eta horren arabera lan egin. Kalte gehien egiten duenak ordaindu behar luke, eta ez batzuen kaltea denon artean ordaindu”, dio Elduaiek. Berdin pentsatzen du Ugartemendiak: “Suntsitzen dutenei ez litzaieke utzi beharko bide horretan segitzen”. Azken finean, bestelako arrantza bidegarria, zentzuduna eta premiazkoa dela frogatzen du berak egunero. ■

Kolapsoa 2048rako

Itsasoaren egungo ustiaketak ez du ez hanka ez bururik. Ikerketen arabera, arrainek birsortzeko duten gaitasuna baino erritmo azkarragoan harrapatzen ditugu. *Science* aldizkariaren azterketak dio erritmo honetan 2048rako kolapsatuko direla arrain erreserbak. Datuen arabera, Europar Batasunak ezarritako tamaina baino txikiagoa duelako edo interesatzen ez zaien espeziea delako, europar arrantzaleek harrapaturiko arrainen %40-60 artean baztertzen dute eta arrantzatzen den guztitik erdia baino zertxobait gehiago baino ez dugu jaten —30 milioi tona arrain alboratzen da urtero munduan—. Areago, europar uren %72 gainarrantzatuta dauden bitartean, EBn kontsumitzen dugun bi arrainetik bat kanpotik ekarria da.